

KADA ZAKONI NE VRIJEDE JEDNAKO: RODNO ZASNOVANO NASILJE PREMA ROMKINJAMA

Romkinje su diskriminirane u širem društvu zbog pripadnosti romskoj etničkoj skupini i u romskoj zajednici jer su žene. Ta dvostruka diskriminacija je dodatno usložnjena time što su Romkinje izložene društvenoj isključenosti koja se ogleda u veoma niskom pristupu obrazovanju, zapošljavanju i zdravstvenoj zaštiti, što ih čini posebno ranjivim na različite oblike rodno zasnovanog nasilja. Nasilje u porodici je veoma važno tematizirati u romskim zajednicama, koje su često isključene iz programa prevencije, zaštite i rehabilitacije. Romkinje koje doživljavaju nasilje u porodici suočavaju se sa više poteškoća zbog siromaštva, socijalne isključenosti i nedostatka socijalnih usluga u područjima u kojima žive. Romkinje koje prijave svoje muževe ili partnere, ali i dalje dijele isto domaćinstvo s njima, suočavaju se sa još većim nasiljem. Nezanemarivo: kao rezultat svih ovih faktora i dalje postoji snažan osjećaj sramote i stigmatizacije žrtava, ali i nepovjerenja u mehanizme zaštite, što ih obeshrabruje da potraže bilo kakvu pomoć. Za potpunu borbu protiv rodno zasnovanog nasilja, posebno interseksionalne diskriminacije, mora se obezbijediti i učiniti široko dostupnim puna usluga podrške. To uključuje posebne mjere podrške koje država i lokalne institucije trebaju kreirati i finansijski podržati.

Nevidljivo nasilje

Nasilje u porodici u značajnoj mjeri zastupljeno u romskim zajednicama, a manifestira se kroz psihološko, fizičko, seksualno i ekonomsko nasilje. Međutim, mnoge žene Romkinje ne prepoznaju gotovo niti jedan oblik nasilja osim fizičkog, dok ih se malo usuđuje prijaviti nasilje zbog straha od novog nasilja, sramote i nepovjerenja u institucije da će im obezbijediti zaštitu. Nema zvaničnih podataka o rodno zasnovanom nasilju nad Romkinjama, jer se ovi podaci ne prikupljaju niti razvrstavaju. Ovo ozbiljno ugrožava mogućnost adresiranja problema kroz mjere i strategije, ne uzimajući u obzir specifičnosti sa kojima se Romkinje suočavaju. Prema dostupnim istraživanjima koje su provela ženske romske organizacije: 45,1% Romkinja je bilo izloženo nasilju, i to višestrukim oblicima, 47% Romkinja smatra da treba ostati u braku sa nasilnim mužem, 34% romske djece je svjedočilo fizičkom nasilju oca ili majčinog partnera nad majkom, 50% Romkinja ima ograničeno kretanje odnosno uslovljeno je dozvolom partnera/muža.¹

Nepovjerenje u institucije i izostanak primjene zakona

Unatoč ovakvim podacima, predrasude kojima su izložene Romkinje u bosanskohercegovačkom društvu često se uzimaju kao validno i opravdano mišljenje o romskom životu, kulturi i tradiciji. Predrasude se ogledaju i u tome da se kršenje prava Romkinja u vidu tolerisanja nasilja u porodici, sklapanja ranih brakova, trgovine ljudima i radne eksploatacije djece, u romskim zajednicama posmatra kao *dio romske tradicije*, a ne kao ozbiljno kršenje zakona, pa time i ljudskih prava i sloboda. Istraživanja ukazuju da općinski protokoli za postupanje u slučajevima nasilja u porodici

Ključne tačke

- ❖ Nije moguće utvrditi tačan broj Romkinja izloženih nasilju zbog toga što se o tome ne vodi statistika u institucijama i sigurnim kućama koje pružaju podršku ženama žrtvama nasilja.
- ❖ Iako je nasilje u porodici teško kršenje ljudskih prava, prevladavaju stavovi onih koji opravdavaju nasilje nad ženama u romskoj populaciji – ovo prevenira prijavu i procesuiranje rodno zasnovanog nasilja nad ženama Romkinjama.
- ❖ Romkinje ostaju zarobljene u nasilničkom okruženju, što zbog izostanka zaštite tako i zbog nedostatka adekvatne podrške. Često su i djeca žrtve nasilja.
- ❖ Problemi ranjivih kategorija, uključujući i Romkinje, se tretira kao transversalni problem u politikama za rodnu ravnopravnost bez postojanja posebnih mjera koje bi im omogućile jednako učešće u svim sektorima.
- ❖ U okviru postojećih politika, strategija i planova nužno je kreirati specifične mjere vezane za suzbijanje nasilja u porodici u romskim zajednicama posebno za suzbijanje nasilja nad romskim ženama.

¹ Istraživanje o rodno zasnovanom nasilju nad romkinjama u BiH, <https://www.bolja-buducnost.org/index.php/bs/o-nama/dokumenti/summary/3-istrazivanja/5-istrazivanje-o-rodno-zasnovanom-nasilju-nad-romkinjama-u-bih>.

nisu uključili perspektivu niti iskustva Romkinja, na što upozoravaju ženske romske organizacije, koje također smatraju da je potrebna i stručna podrška za muškarce koji vrše nasilje, te precizni podaci za žene Romkinje u sigurnim kućama.²

"Institucije ne shvataju ozbiljno probleme koje Romkinje spominju u našem udruženju, i institucije prebacuju teret rada s klijentima na nevladine organizacije."

Postojeća zakonska regulativa se nedovoljno implementira, poput rijetkog izricanja zaštitnih i hitnih mjera što dodatno obeshrabruje žrtve. Nedostatak nadzora i koordiniranog djelovanja između institucija (pravosuđa, policije, centara za socijalni rad) je ozbiljan problem koji u kombinaciji sa predrasudama i niskom stopom osuđujućih presuda za počiniocima nasilja u porodici i rodno zasnovanog nasilja doprinosi normalizaciji rodno zasnovanog nasilja prema romskim ženama.

Nedostatak institucionalne podrške za žene Romkinje žrtve rodno zasnovanog nasilja

Romkinje koje se obraćaju institucijama i skloništim nailaze na poteškoće u dobijanju podrške i/ili usluga koje su obično dostupne žrtvama nasilja u porodici. Romkinje žrtve rodno zasnovanog nasilja se suočavaju sa nizom izazova: nemaju kuda otići i sigurne kuće su vrlo krataka i neefikasna rješenja; muška djeca od 15 godina starosti ne mogu biti smještena sa majkom u sigurne kuće a žrtve ne žele ostaviti djecu sa nasilnikom; promjena mjesta boravka utiče na ostvarivanje socijalnih davanja što Romkinje ostavlja bez ikakvih primanja i na kraju ih usmjeri ka vraćanju nasilniku gdje ponekad trpe veće nasilje zbog odlaska ili prijave. Ovo kreira situacije zavisnosti od sistema koji ne funkcioniše. Time se ciklus nasilja nastavlja jer žrtve jesu uslovljene odabirom između djece/preživljavanja i povratka nasilniku, bez sigurnog smještaja, bez adekvatne podrške i mogućnosti da žive samostalno.

"Samo su me savjetovali da se smirim, ništa više nisu učinili".

"Bila sam 12 dana bez smještaja, sa 5 djece na ulici, nakon što sam prijavila nasilje. Muž je ostao u kući"

PREPORUKE

- Uspostaviti jedinstven mehanizam evidentiranja rodno zasnovanog nasilja nad Romkinjama za sve institucije, uključujući razvrstavanje prema oblicima nasilja. Učiniti ove podatke dostupnim i koristiti za kreiranje adekvatnih politika i strategija.
- Motivirati promjenu stavova za stručnjake koji rade na zaštiti od nasilja, uključujući policiju u zajednici, zdravstvo, centre za socijalni rad, nevladine organizacije, sudove i tužilaštva, s posebnom pažnjom na senzibiliziranje za višestruko marginalizirane žrtve nasilja.
- Educirati žene i djevojčice Romkinje žrtve i potencijalne žrtve nasilja, o mogućim načinima prijave službenih osoba koje ne postupaju u skladu sa zakonom i ne reaguju na adekvatan način u slučaju prijave nasilja.
- Osigurati dosljednu provedbu zaštitne mjere obaveznog psihosocijalnog tretmana s počiniteljima nasilja i osigurati preventivni rad s pojedincima/ porodicama koje su u riziku.
- Osigurati jednak pristup i tretman kod korištenja usluga/mehanizama zaštite od nasilja za Romkinje, romske djevojke i djevojčice.
- Osigurati programe ekonomskog osnaživanja, održive programe zapošljavanja i samozapošljavanja za Romkinje žrtve nasilja kako bi se omogućila njihova ekonomska neovisnost od nasilnika.
- Osigurati systemske i kontinuirane preventivne programe za romske žene i djevojčice i romske muškarce i dječake o nasilju u porodici i mjerama zaštite kroz škole, udruženja žena i zajednice te kroz medije.
- Osigurati učesnice predstavnice ženskih romskih udruženja u općinskim multisektorskim timovima i kantonalnim koordinacionim tijelima za prevenciju, borbu i zaštitu od nasilja u porodici te obezbijediti aktivan i efikasan rad ovih tijela.

² Platforma za unapređenje prava i položaja Romkinja u Bosni i Hercegovini, <https://www.bolja-buducnost.org/index.php/bs/ot-nama/dokumenti/send/2-dokumenti/36-platforma-za-unapređenje-prava-i-položaja-romkinja-u-bosni-i-hercegovini>.